

ТВОРЧА ПОСТАТЬ ПАВЛА ЯКУБЧИКА В ІСТОРІЇ ДУХОВОГО ВИКОНАВСТВА ВІННИЧЧИНИ

Кравчук Дмитро Олексійович,

доктор мистецтва, соліст
Литовського державного симфонічного оркестру (LSPO VILNIUS)
ORCID ID: 0009-0008-3813-0982

Стаття присвячена постаті Павла Олександровича Якубчика – педагога, який фактично вибудував професійний фундамент подільської духової школи. Сьогодні, коли регіональні мистецькі центри України переживають болісну трансформацію, вкрай важливо встигнути зафіксувати та осмислити як саме гартувалося виконавство на мідних духових інструментах у регіоні, що тривалий час лишався на периферії наукового дискурсу.

В основі статті – особистий досвід навчання в класі Павла Якубчика автора статті, доповнений масивом архівних документів та спогадами його колег. Простежено професійний шлях педагога: сплав армійської дисципліни та тонкого музичного психологізму став «золотим стандартом» авторської методики викладача. Особливо цінним був його внесок у початкову мистецьку освіту. Павло Олександрович майстерно поєднував ролі наставника, вдумливого диригента та лідера, здатного згуртувати навколо себе молодь. Виокремлено ключові принципи «класу Якубчика», що не втрачають актуальності й досі: безкомпромісну культуру звуку, стабільність інтонації, розвиток ансамблевого слуху та виховання універсального виконавця.

Дослідження підкреслює: у часи соціальних зламів саме особистість Учителя виступає головним чинником збереження інституційної пам'яті та професійної честі. Висновки статті актуалізують важливість вивчення досвіду локальних «драйверів» духового мистецтва, що є вкрай важливим для оновлення сучасної музичної педагогіки та збереження неперервності української музично-педагогічної традиції.

Ключові слова: Павло Якубчик, духове виконавство, Вінниччина, мистецька освіта, педагогічна спадщина, мідні духові інструменти, музична школа, професійна спадкоємність.

Kravchuk Dmytro. Creative figure of Pavlo Yakubchik in the history of brass performance of Vinnytsia region

The article is dedicated to Pavlo Oleksandrovych Yakubchik, a prominent educator who effectively established the professional foundation for the entire Podillia wind school. Today, as Ukraine's regional art centers undergo painful transformations, it is crucial to record and comprehend the precise development of brass performance in a region that has long remained on the periphery of scientific discourse.

The study is based on the author's personal experience as a student in Pavlo Yakubchik's class, supplemented by an extensive array of archival documents and interviews with colleagues. The educator's professional journey is traced: the fusion of military discipline and profound musical psychologism became the «gold standard» of his original teaching methodology. His contribution to primary arts education was particularly significant. Pavlo Oleksandrovych masterfully combined the roles of mentor, insightful conductor, and a leader capable of uniting the youth. The article identifies the key principles of the «Yakubchik class» that remain relevant today: uncompromising sound production culture, iron-clad intonation stability, development of ensemble hearing, and the cultivation of a versatile performer.

The effectiveness of his pedagogical system is best illustrated by the successes of his students. Many of them are now leading soloists, orchestral musicians, and ensemble directors both in Ukraine and abroad. The study emphasizes that in times of social upheaval, it is the personality of the Teacher that serves as the primary factor in preserving institutional memory and professional integrity. The conclusions of the article highlight the importance of studying the experience of such local «drivers» of wind art, which is critical for the modernization of contemporary music pedagogy and the preservation of the continuity of the Ukrainian music-pedagogical tradition.

Key words: Pavlo Yakubchik, brass performance, Vinnytsia region, art education, pedagogical heritage, brass instruments, music school, professional continuity.

Вступ. Розвиток мідної духової школи в локальних осередках України і сьогодні є стратегічним питанням збереження національної системи мистецької освіти. У невеликих містах духові відділи музичних шкіл десятиліттями залишаються «точками опори» культурного життя. Роль таких осередків в перші роки незалежності України стала критичною: глибока економічна криза та руйнація матеріальної бази поставили мистецькі заклади на межу виживання. Початкова музична освіта встояла виключно завдяки внутрішній стійкості педагогів та почуттю професійного обов'язку.

В 1990-ті роки рушійною силою духової школи стали вчителі-ентузіасти, для багатьох з них викладання

та місія збереження музичних шкіл були справжнім служінням культурі. Попри соціальну незахищеність, вони залишалися у професії. Саме завдяки їм вдалося зберегти кадровий потенціал та виховати нові генерації виконавців.

На жаль, сьогодні ситуація змінилася мало. Тому вкрай важливо привертати увагу і суспільства, і наукової спільноти до досвіду та внеску конкретних педагогів, чий досвід залишив помітний слід в локальній історії духового виконавства. Часто вони скромно виконували свою роботу, залишаючись у тіні іменитих професорів, чий прізвища завжди на слуху. Однією з таких постатей є **Павло Олександрович Якубчик** (фото 1).

Фото 1. Павло Олександрович Якубчик (1945–2020)

Його творчо-педагогічний шлях нерозривно пов'язаний із формуванням професійних засад гри на духових інструментах у системі мистецької освіти Вінниччини. Для автора статті, як для учня Павла Олександровича, осмислення його спадщини, крім наукової мети, є актом вдячності вчителю, який відкрив шлях до успішної музичної кар'єри.

Мета статті – висвітлити творчо-педагогічну діяльність Павла Якубчика та визначити його роль у становленні та збереженні традицій мідного духового виконавства на Вінниччині в період кінця XX – початку XXI століття.

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становить поєднання історико-біографічного підходу з мистецтвознавчим аналізом виконавської традиції. Теоретичним підґрунтям для осмислення ролі духового мистецтва в контексті національної культури стали фундаментальні праці В. Апатського [1], П. Круля [3] та Р. Малиновської [5]. Питання специфіки роботи духових відділів у закладах початкової мистецької освіти та методології навчання розглядалися з опорою на дослідження Я. Дратованого [2], В. Романовського [7], а також закордонний досвід підготовки вчителів-духовиків [10]. Джерельну базу розширено шляхом залучення архівних матеріалів (до збору яких активно долучилася Кібітлевська В. Ф., яка багато років була концертмейстером в класі педагога), фотоархіву родини П. Якубчика та спогадів колег, зокрема, завідувача відділу духових та ударних інструментів Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М. Леонтовича В. Малеванчука.

Результати дослідження. Теоретичне осмислення ретроспективи та сучасного стану духового мистецтва в Україні визначає ключові чинники, що забезпечують життєздатність галузі. Розвиток духової культури України другої половини XX – початку XXI століття позначений складною динамікою. Р. Малиновська підкреслює, що попри ідеологічний тиск, етап «політичної відлиги» надав імпульс професіоналізації галузі, а діяльність таких постатей, як В. Яблонський та М. Бердієв, сформувала міцний кадровий фундамент духової

школи [5, с. 177]. Проте поза межами широкого наукового дискурсу часто залишається внесок педагогів регіонального рівня, чия робота є не менш ваговою для збереження виконавських традицій.

Логічним продовженням еволюції духового виконавства в часи незалежності стала розбудова мережі муніципальних оркестрів. Як констатує В. Романовський, сьогодні такі структури функціонують у більшості регіональних центрів, а очолюють їх фахівці, які успішно інтегрують академічні знання у розбудову національного культурного простору [7, с. 640]. В інституційній структурі ключовою постаттю постає викладач інструментального класу. За визначенням Я. Дратованого, педагог є головним «генератором» освітнього процесу, чия майстерність синтезує апробовані методики з елементами розвивального навчання для формування суб'єктності учня [2, с. 152].

Наукові тези Я. Дратованого щодо визначальної ролі особистісного масштабу наставника, його виконавської культури та здатності через власну демонстрацію залучати вихованця до мистецтва [2, с. 151], знаходять своє пряме підтвердження у діяльності Павла Якубчика. У фокусі зазначених теоретичних положень – від загальнодержавних тенденцій до специфіки індивідуальної методики – професійний шлях П. Якубчика уособлює практичну реалізацію концепцій духової школи у конкретному регіональному осередку Вінниччини.

Професійний шлях Павла Олександровича Якубчика (1945–2020) відображає складну специфіку формування музиканта в соціокультурних умовах другої половини XX століття. Він народився 2 лютого 1945 року в селі Матейків на Вінниччині, майбутній педагог поєднував загальну освіту у вечірній школі з практичною трудовою діяльністю, що сприяло ранньому формуванню особистої відповідальності. Визначальним етапом у набутті виконавських навичок стала десятирічна служба в армії (1964–1974), де П. Якубчик пройшов шлях від рядового музиканта до досвідченого оркестранта. Специфіка військового середовища з його регламентованою дисципліною сприяла засвоєнню засад колективного музикування: бездоганної ансамблевої злагоженості, слухового контролю та високого рівня відповідальності за якість сольного та групового виконання. В 1967 році закінчив курс елементарної теорії музики в Заочному народному університеті мистецтв. З 12 грудня 1969 року проходив військову службу в оркестрі Кам'янець-Подільського вищого військово-інженерного командного училища в званні молодшого сержанта надстрокової служби.

Навчання в Чернівецькому музичному училищі (1970–1975) в класі видатного педагога А. Жубра, сприяло систематизації практичного досвіду, здобутого під час служби в оркестрах у Німеччині та у військових ансамблях пісні і танцю (зокрема на Тихоокеанському флоті). Період професійного навчання став ключовим для кристалізації його індивідуального виконавського та педагогічного стилю, пріоритетами якого були культура звуковидобування, чітка артикуляція та інтонаційна стабільність. Зазначені принципи

згодом трансформувалися у методичний базис «класу Якубчика».

З початком викладацької діяльності у 1987 році в Барській дитячій музичній школі (фото 2), П. Якубчик надав суттєвого імпульсу розвитку духової школи регіону. Його педагогічна система базувалася на поєднанні високих технічних вимог із глибоким розумінням вікової психології. У методиці П. Якубчика початковий етап навчання розглядався як фундамент майбутньої професійної майстерності музиканта, тому особлива увага приділялася детальному опрацюванню постановки амбушура, розвитку раціонального дихання та вихованню інтонаційної стійкості учня.

Високий рівень технологічної підготовки вихованців П. Якубчика підтверджують спогади його колеги – завідувача відділу духових та ударних інструментів Вінницького фахового коледжу мистецтв В. Малеванчука. Аналізуючи результати регулярних консультацій учнів-трубачів, фахівець зазначає: «Ми уважно слухали, аналізували, розбирали виконання учнів з позицій методики гри на трубі: дихання, артикуляцію, інтонацію, темпоритм та інші важливі аспекти ... варто зазначити, що його учні зазвичай були добре підготовлені фахово – це свідчило про високий рівень його педагогічної роботи».

Така оцінка з боку профільного закладу фахової передвищої освіти вказує на системність методичного підходу П. Якубчика, де кожна деталь виконавського апарату підпорядковувалася цілісній стратегії формування музиканта. За свідченням В. Малеванчука, Павло Олександрович був «надійним колегою, на плече якого завжди можна було опертися, отримати підтримку і добру пораду», що безпосередньо сприяло створенню продуктивного психологічного клімату в його класі та позитивно позначалося на професійному зростанні молоді.

Ефективність педагогічної моделі П. Якубчика найвиразніше простежується через професійну реалізацію його учнів, оскільки аналіз їхніх творчих біографій констатує високий рівень допрофесійної підготовки, що став фундаментом для подальшої кар'єри в провідних мистецьких інституціях України та Європи.

Система навчання в «класі Якубчика» забезпечувала перспективу високої конкурентоспроможності випускників на національному та міжнародному рівні, що підтверджується діяльністю **Віктора Корунного**, який після завершення ЛНМА ім. М. Лисенка працював в оркестрах Польщі (*Filharmonia Dolnośląska*, *Opera Bałtycka*), та **Дмитра Кравчука** – доктора мистецтва, соліста Литовського державного симфонічного оркестру. Досвід виконавської діяльності в колективах Франції та Швеції репрезентує **Олександр Подуфалов** (який нині продовжує педагогічну справу П. Якубчика у Барській ДМШ), тоді як **Олександр Шаравара** виступив популяризатором української виконавської школи на XVIII Всесвітньому конгресі саксофоністів. Водночас вихованці П. Якубчика склали професійне ядро багатьох вітчизняних оркестрів. Зокрема, **Андрій Горячий** та **Артем Чернецький** співпрацювали

Фото 2. Павло Якубчик на робочому місці Барська дитяча музична школа, 2015 рік

з академічними симфонічними оркестрами Львівської та Вінницької філармоній; **Микола Шаравара** проходив службу в Президентському оркестрі України, а **Владислав Бессараб** працював в оркестрі Вінницького театру ім. М. Садовського. **Олександр Даньков**, **Сергій Ковган** та **Олег Чернілевський** успішно поєднують виконавство з педагогічною та диригентською діяльністю: О. Даньков та А. Чернілевський є викладачами Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського (О. Даньков також очолює духовий оркестр закладу), а О. Подуфалов керує духовим оркестром Барської ДМШ.

На основі аналізу спогадів учнів виокремлено самобутні методичні прийоми П. Якубчика, що забезпечували сталий результат. Зокрема культуру професійного письма, яка передбачала власноручне переписування нотних партій для глибшого занурення в нюанси тексту. Важливим елементом був груповий метод підготовки, що сприяв поетапному опрацюванню складних нотних текстів, а також технологічна безкомпромісність, де щоденне виконання вправ у нижньому регістрі формувало стабільний виконавський апарат. Для багатьох вихованців П. Якубчик став «життєвим орієнтиром», а отримана в його класі дисципліна стала визначальною якістю навіть для тих, хто згодом змінив фах. Високий етичний вимір його школи підтверджується сьогодні активною громадянською позицією випускників, зокрема **Артема Чернецького**, який захищає територіальну цілісність України у складі Третьої окремої штурмової бригади.

Викладацьку діяльність П. Якубчик успішно поєднував із диригентською практикою (фото 3), керуючи народним естрадним та зразковим духовим оркестрами, він сформував привабливий простір для творчої соціалізації молоді.

Колектив під його орудою функціонував як цілісна «екосистема» – середовище, де відсутність психологічного тиску гармонійно поєднувалася із безкомпромісною професійною дисципліною та притаманним

Фото 3. Павло Якубчик на чолі оркестру Барської дитячої музичної школи

педагогу гумором. Численні відзнаки Управління культури і туризму Вінницької облдержадміністрації є лише офіційним підтвердженням того величезного внеску, який він зробив у розвиток культури краю.

Висновки. Досвід П. Якубчика підтверджує визначальну роль особистості педагога у формуванні регіональних мистецьких шкіл. Його методична система, заснована на поєднанні суворих технологічних

стандартів із принципами розвивального навчання, довела свою ефективність через високий рівень професійної реалізації випускників. Репрезентований «класом Якубчика» підхід до ґрунтовної базової підготовки на ранніх етапах становлення духовика залишається актуальним інструментарієм для сучасної музичної педагогіки, забезпечуючи тяглість національних виконавських традицій.

Література:

1. Апатський В. Історія духового музично-виконавського мистецтва. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2012. 408 с.
2. Драгований Я. Практичні заняття у класах духових інструментів закладів початкової мистецької освіти як складова естетичного виховання учнів. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : збірник наук. праць*. Рівне : Волинські обереги, 2023. Вип. 15. С. 149–152.
3. Круль П. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу. *Малодосліджені сторінки історії*. Київ, 2000. 324 с.
4. Латко В. Мідні духові інструменти в українському музичному просторі. *Молодий вчений*. 2018. № 3(2). С. 559–562.
5. Малиновська Р. Генезис духового мистецтва України. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр.* Рівне : Волинські обереги, 2017. Вип. 9. С. 173–178.
6. Мистецька освіта в контексті глобалізації та полікультурності : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (16 травня 2024 р.). Полтава : ПУЕТ, 2024. 180 с.
7. Островський Ю., Островська О. Методика роботи з дитячим духовим оркестром. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр.* Рівне : Волинські обереги, 2017. Вип. 9. С. 198–205.
8. Романовський В. Особливості формування української національної школи гри на духових та ударних інструментах. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 637–640.
9. Черноіваненко А. Про деякі передумови автономізації музичного інструменталізму. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. 2016. Вип. I (6). С. 179–185.
10. Conway C., Eros J., Hourigan R., Stanley A. M. Perceptions of beginning teachers regarding brass and woodwind instrument techniques classes in pre-service education. *Bulletin for the Council for Research in Music*. 2007. Vol. 173. P. 39–54.

References:

1. Apatskyi V. (2012). Istoriiia dukhovoho muzychno-vykonavskoho mystetstva [History of wind musical and performing arts]. Kyiv: NMAU imeni P. I. Chaikovskoho. 408 p. [in Ukrainian]
2. Dratovanyi Ya. (2023). Praktychni zaniattia u klasakh dukhovyykh instrumentiv zakladiv pochatkovoï mystetskoï osvity yak skladova estetychnoho vykhovannia uchniv [Practical classes in wind instrument classes of primary art education institutions as a component of students' aesthetic education]. Istoriiia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoi muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia – History of formation and prospects of wind

music development in the context of national culture of Ukraine and abroad. Rivne: Volynski oberehy. Iss. 15, pp. 149–152. [in Ukrainian]

3. Krul P. (2000). Natsionalne dukhove instrumentalne mystetstvo ukrainskoho narodu. Malodoslidzheni storinky istorii [National wind instrumental art of the Ukrainian people. Little-studied pages of history]. Kyiv. 324 p. [in Ukrainian]

4. Latko V. (2018). Midni dukhovi instrumenty v ukrainskomu muzychnomu prostori [Brass instruments in the Ukrainian musical space]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*. No. 3(2), pp. 559–562. [in Ukrainian]

5. Malinovska R. (2017). Genezyz dukhovoho mystetstva Ukrainy [Genesis of wind art of Ukraine]. *Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoi muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia – History of formation and prospects of wind music development in the context of national culture of Ukraine and abroad*. Rivne: Volynski oberehy. Iss. 9, pp. 173–178. [in Ukrainian]

6. *Mystetska osvita v konteksti hlobalizatsii ta polikulturnosti (2024)*. [Art education in the context of globalization and multiculturalism]. Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Poltava: PUET. 180 p. [in Ukrainian]

7. Ostrovskiy Yu., Ostrovska O. (2017). *Metodyka roboty z dytiachym dukhovym orkestrom* [Methodology of work with a children's brass band]. *Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoi muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia – History of formation and prospects of wind music development in the context of national culture of Ukraine and abroad*. Rivne: Volynski oberehy. Iss. 9, pp. 198–205. [in Ukrainian]

8. Romanovskyi V. (2017). Osoblyvosti formuvannia ukrainskoi natsionalnoi shkoly hry na dukhovyykh ta udarnyykh instrumentakh [Peculiarities of formation of the Ukrainian national school of playing wind and percussion instruments]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*. No. 11 (51), pp. 637–640. [in Ukrainian]

9. Chernoiivanenko A. (2016). Pro deiaki peredumovy avtonomizatsii muzychnoho instrumentalizmu [On some prerequisites for the autonomization of musical instrumentalism]. *Mizhnarodnyi visnyk: kulturolohiia, filolohiia, muzykoznavstvo – International Bulletin: Cultural Studies, Philology, Musicology*. Iss. I (6), pp. 179–185. [in Ukrainian]

10. Conway C., Eros J., Hourigan R., Stanley A. M. (2007). Perceptions of beginning teachers regarding brass and woodwind instrument techniques classes in pre-service education. *Bulletin for the Council for Research in Music*. Vol. 173, pp. 39–54. [in English]

Дата першого надходження статті до видання: 28.03.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.05.2026